

GEMEENTELIJK MONUMENT**GM-nummer //****Algemene gegevens**

Adres	: Willemstraat 5
Postcode, Plaats	: 3314 ZZ, Dordrecht
Kadastraal	: DDT00 K 2598
Wijk	: Nieuw-Krispijn, Oranjebuurt
Inventarisatie	: MIP ZH-NS-276-35

Algemene omschrijving

Bouwjaar / verbouwing	: 1907-1908, 2002 funderingsherstel
Architect / aannemer	: G. Hoek
Opdrachtgever	: G. Hoek
Oorspronkelijke functie	: woonhuis
Huidige functie	: woonhuis
Bouwstijl	: eclectisch, invloeden Jugendstil

Algemene beschrijving

Herenhuis en erfafscheiding die deel uit maken van een ensemble van vier geschakelde en ongeveer gelijktijdig gebouwde woningen. Willemstraat 1-9 werd gebouwd in 1907-1908 als een van de eerste woningblokken in de Willemstraat.

Historie gebied

De Oranjebuurt ten zuiden van het station is een woonwijk met vooroorlogse en na-oorlogse bebouwing. De begrenzing van het vooroorlogse gebied wordt gevormd door de Dubbeldamseweg Zuid, de Mauritsweg, de Frederikstraat en de Mariastraat. Dit gebied was tot het begin van de 20^e eeuw vrijwel onbebouwd, waarbij de Dubbeldamseweg de hoofdverbinding vormde tussen de stad Dordrecht en het dorp Dubbeldam. De spoorweg naar Breda (1872) was een ingrijpende verandering voor het landelijke buitengebied waarbij Dubbeldam grond moest afstaan aan de stad. De aanwezige bebouwing aan de Dubbeldamseweg bestond uit enkele buitenplaatsen, hoeves, molens en schaarse 19^e-eeuwse bebouwing.

Vanaf 1904 tot ca. 1916 werd zowel ten oosten als ten westen van de Dubbeldamseweg het gebied tot aan de begraafplaats en de spoorwegovergang bebouwd. Het oostelijk deel, de Bloemenbuurt werd gerealiseerd door de Stichting Woningzorg en particulieren. De westelijke zijde kwam geheel tot stand dankzij particulier initiatief. Zo ontstonden enige straten met een ensemble van arbeiderswoningen met veel groen en gevarieerde bebouwing. Het wijkje is een voorbeeld van woningbouw onder de eerste Woningwet (1901), zonder stedenbouwkundig kader.

De grootste ontwikkelaar van de wijk was Gerrit Hoek, die zich van timmerman in loondienst had ontwikkeld tot aannemer/ontwikkelaar. In de beginjaren tekende hij zelf zijn projecten totdat het bedrijf begon te groeien en hij tekenaars en bouwkundigen in dienst nam. Vanaf 1906 had hij een compleet bedrijf waarvoor hij in de Sofiastraat een werkplaats bouwde met een bovenwoning voor zijn gezin. Dit werd al snel te klein en in 1910 bouwde hij een grotere werkplaats met magazijn, kantoor en woonhuis in de Frederikstraat, die zou uitgroeien tot een complete timmerfabriek, de Dordrechtsche Electriche Timmerfabriek De Industrie. De Eerste Wereldoorlog en de daaruit volgende economische malaise zorgde voor het einde van de timmerfabriek die in 1917 geliquideerd werd.

De wijk heeft in de loop van de tijd relatief weinig veranderingen ondergaan. Sommige woningen zijn wat ingrijpender gerenoveerd dan andere, maar het diverse karakter van de woningen met zijn veranda's, erkers en torentjes kenmerkt nog steeds deze buurt.

Ligging

Het woningblok staat aan de noordkant van de Willemstraat, waarbij de rooilijn per woonhuis naar achteren verspringt. Willemstraat 1-3 vormt de afsluiting met de hoek van de Dubbeldamseweg Zuid. De woonhuizen zijn pal noord-zuid georiënteerd, behalve het linkerdeel van Willemstraat 9 dat een overgang vormt naar de bebouwing aan de Hendrikstraat.

Hoofdvorm

Het woonhuis is in basis gebouwd op een rechthoekige plattegrond in twee bouwlagen onder een plat dak, aan de voorzijde grenzend aan een kleine zolder onder een zadeldak met de nok haaks op Willemstraat 1-3. Aan de voorzijde bevindt zich een veranda op een rechthoekige plattegrond met daarboven een balkon.

Bouwgeschiedenis

Willemstraat 5 werd in 1907-1908 gebouwd in aansluiting op het als eerste gerealiseerde hoekpand Willemstraat 1-3. Alleen van Willemstraat 1-3 zijn bouwtekeningen aanwezig in het archief. Hoewel niet gesigineerd, zijn vermoedelijk alle vier de woonhuizen gebouwd door Gerrit Hoek en Willemstraat 5, 7 en 9 gelijktijdig gebouwd. De woonhuizen kenmerken zich door een grote variëteit in vorm en detail, maar vormen toch een eenheid door de materialisering in dezelfde bruine baksteen, afgewisseld met strekken, bogen en speklagen in rode strengperssteen.

In 2002 heeft funderingsherstel plaatsgevonden bij alle vier de woonhuizen.

De eigenaar ten tijde van de opname bewoont het huis vanaf 2013. Met behoud van oorspronkelijke detaillering zijn alle onderramen voorzien van dubbelglas. Enkele openslaande deuren zijn vervangen door deuren met dubbel glas. Na een keukenbrand is de keuken geheel gemoderniseerd.

Beschrijving exterieur

De gevels zijn gemetseld in een bruine baksteen in kruisverband met gesneden voeg. De strekken boven de licht getoogde vensters zijn uitgevoerd in een rode strengperssteen. De vensters bestaan uit houten kozijnen met schuiframen of openslaande deuren. Op begane grond niveau zijn de bovenramen voorzien van gekleurd glas-in-lood in een geometrisch motief.

De voorgevel is tweeledig van opzet, waarbij het onderscheid benadrukt wordt door de tweedeling in het zadeldak. De kopgevel aan de linkerkant, gedeeltelijk zichtbaar door de verspringende rooilijn, is uitgevoerd als asymmetrische topgevel met schouderstuk. Geheel rechts wordt het dak beëindigd door een trapgevel, grenzend aan het dak van Willemstraat 1-3. Halverwege wordt het dak verdeeld door metselwerk in de vorm van de treden van een trapgevel. Aan de voorzijde wordt dit geaccentueerd door uitgemetseld en getrap met metselwerk tot aan de vensters van de verdieping. Het linker dakvlak is gedekt met kruispannen. Het rechtergedeelte is voorzien van grijze leien, aangebracht door huidige eigenaar, ter vervanging van de originele leien. In dit dakvlak bevindt zich een bescheiden dakkapel met een spitsvormige, zinken afwerking. Links bevindt zich de entree, bestaande uit een originele, houten paneeldeur met opengewerkte vlakken voorzien van glas. Neuten en onderdorpel zijn uitgevoerd in hardsteen. Links van de deur is een smal hoog venster met schuifraam. Rechts staat de veranda, waarbij de overkapping ondersteund wordt door gestoken, houten kolommen, rustend op een gemetselde plint. De vloer van het terras is voorzien van gekleurde cementtegels. De gevels binnen de begrenzing van de veranda zijn gepleisterd. De bovenzijde van de veranda is uitgevoerd als balkon met een hekwerk van houten hekpalen en smeedijzeren stijlen (hersteld overeenkomstig originele situatie). Grenzend aan het balkon bevindt zich een groot venster met gemoderniseerde openslaande deuren en zijramen. Links is een venster met schuifraam waarvan het bovenraam voorzien is van glas-in-lood, van een iets jongere datum dan de bouwperiode.

De achtergevel is geheel witgekeimd en steekt aan de rechterzijde, ter hoogte van de keuken, iets uit. Vensteropeningen zijn origineel, maar de vensters ter hoogte van de verdieping en die van de keuken zijn geheel gemoderniseerd. Grenzend aan de woonkamer bevinden zich vernieuwde openslaande deuren, geheel in stijl van de oorspronkelijke situatie. De schuiframen aan weerszijden zijn vastgezet en voorzien van dubbelglas. De bovenramen zijn alle uitgevoerd met glas-in-lood.

Beschrijving interieur

De entree bestaat uit een tochtportaal, grenzend aan de gang tot aan de keuken, met links de trap. De tochtdeur is een paneeldeur, voorzien van glas-in-lood van jongere datum dan de bouwperiode. Overige paneeldeuren in de woning zijn alle origineel. De woonkamer is en suite verdeeld in een voor- en achterkamer, met daartussen kasten en schuifdeuren. De schuifdeuren zijn uitgevoerd met eenvoudig geel glas-in-lood. De vloerafwerking bestaat uit brede grenen vloerdelen. Originele plafonds zijn niet meer aanwezig en vervangen door een strak stucplafond. Op de verdieping bestaat de verdeling uit een grote en kleine voor- en achterkamer, verdeeld door een tussenkamer (alkoof). De houten trap is voorzien van een hekwerk met houten, gestoken stijlen.

Beschrijving tuin, erf, perceel

Het woonhuis beschikt over een voortuin aan de Willemstraat en een achtertuin. Aan de voorzijde wordt de tuin door een smeedijzeren hekwerk gescheiden van de openbare weg en van Willemstraat 1-3 en Willemstraat 7. Deze hekwerken uit de bouwperiode maken deel uit van de bescherming.

Bronnen

Regionaal Archief Dordrecht

752-15875 Tekeningen Willemstraat 1-3, 1907

Literatuur

L. van Hoek. *Baas Hoek. 1880-1958. De Geschiedenis van een Dordtse Pionier op sociaal gebied*. Dordrecht 1988.

B. Lamberts en A.F.J. Niemeijer. *Dordrecht. Architectuur en stedenbouw 1850-1940*. Zwolle 2002.

Opname 22 juli 2019

Waardering

Cultuurhistorische waarde

Het ensemble Willemstraat 1-9 heeft cultuurhistorische waarde als onderdeel van de Oranjebuurt die voor een groot deel in de periode 1904-1916 werd ontwikkeld door Gerrit Hoek, die in de wijk zijn aannemersbedrijf vestigde. De woningen zijn een representatief voorbeeld van woningbouw op particulier initiatief die onder de eerste Woningwet (1901) werd gerealiseerd.

Architectonische waarde

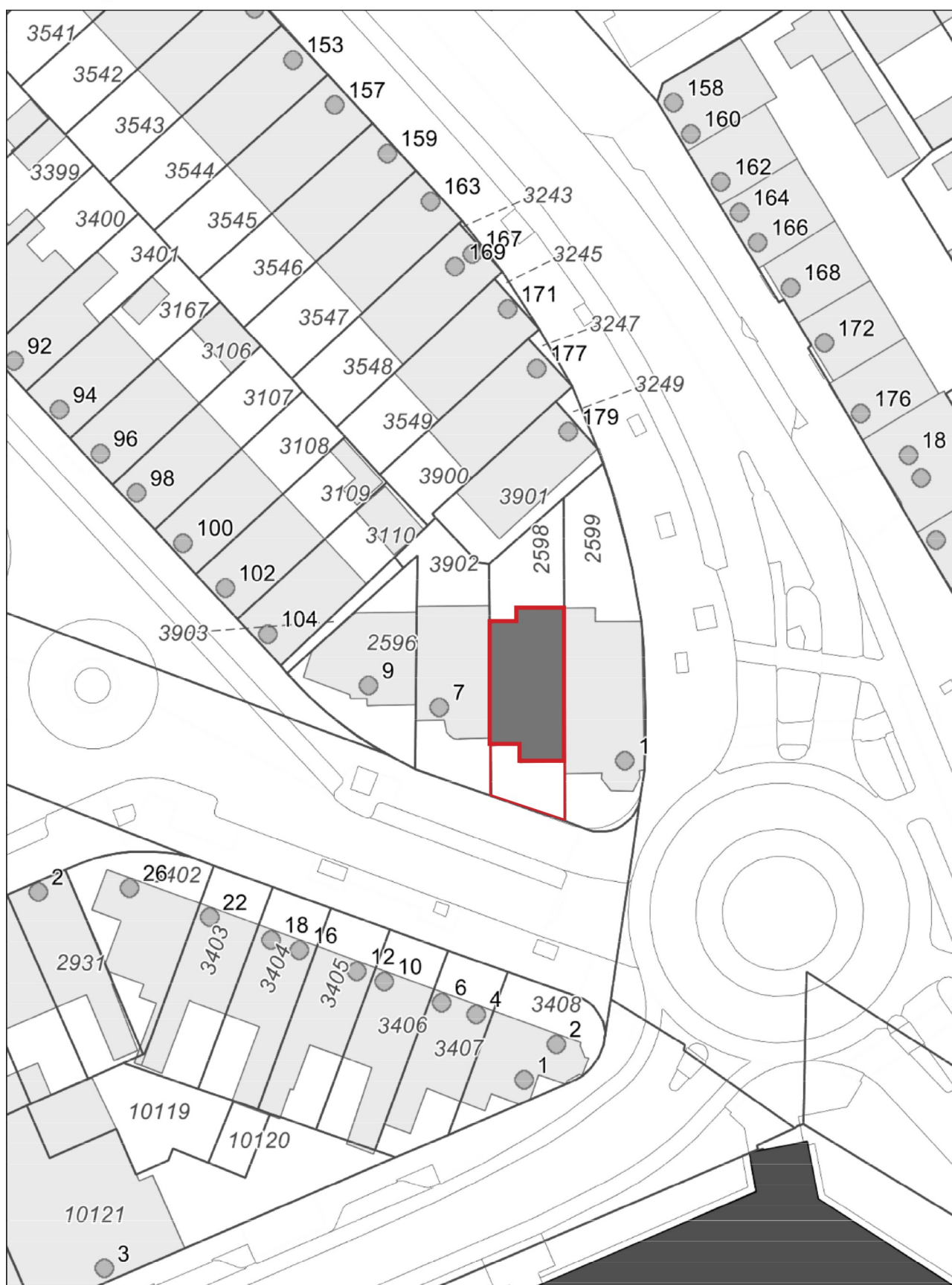
De woningen hebben architectonische waarde door de karakteristieke voorgevels die gebouwd zijn in een eclectische stijl, beïnvloed door de Jugendstil. De gevels, die een eenheid vormen door materiaalgebruik, verschillen onderling door de variëteit in dakkapellen, in gevel- en in dakvormen. Elk woonhuis onderscheidt zich door een eigen karakteristiek element. Voor Willemstraat 5 betreft dit de houten veranda aan de voorzijde die van bijzondere waarde is door de originele staat. Van belang zijn verder onder andere de tweedeling van het dak aan de voorzijde en het nog aanwezige glas-in-lood. Het interieur heeft architectonische waarde door de nog aanwezige oorspronkelijke indeling van een vroeg 20^e-eeuws woonhuis. Van waarde zijn onder andere de kasten-en-suite, de paneeldeuren en de trap.

Situering

De woningen hebben ensemblewaarde in relatie tot elkaar en tot de overige vroeg 20^e-eeuwse bebouwing in de omgeving. Het woningblok heeft stedenbouwkundige waarde door de verspringende rooilijn langs de Willemstraat en als begeleiding van de entree vanaf de Dubbeldamseweg Zuid naar de Oranjestraat. Het smeedijzeren hekwerk is hierbij van belang als originele erfafscheiding en als overgang van de straatrichting naar de noord-zuid georiënteerde woonhuizen. Willemstraat 1-3 vormt het afsluitende hoekpand van de twee wegen.

Gaafheid

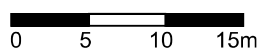
Het gehele ensemble is van belang door de gaafheid van de voorgevels. Willemstraat 5 is grotendeels in originele staat; wijzigingen betreffen alleen de modernisering van de openslaande deuren bij het balkon. Overige herstelwerkzaamheden zijn uitgevoerd in lijn met de oorspronkelijke situatie. Het interieur is voor een groot deel in originele staat, alleen keukens en plafonds zijn gemoderniseerd.

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

08 Februari 2019

Schaal 1:500

Willemstraat, hoek Dubbeldamseweg Zuid

detail veranda

zicht op achterkamer

voorgevel

veranda

achtergevel

1910, Willemstraat 1-9 (van rechts naar links)

dakkapel, 1986